

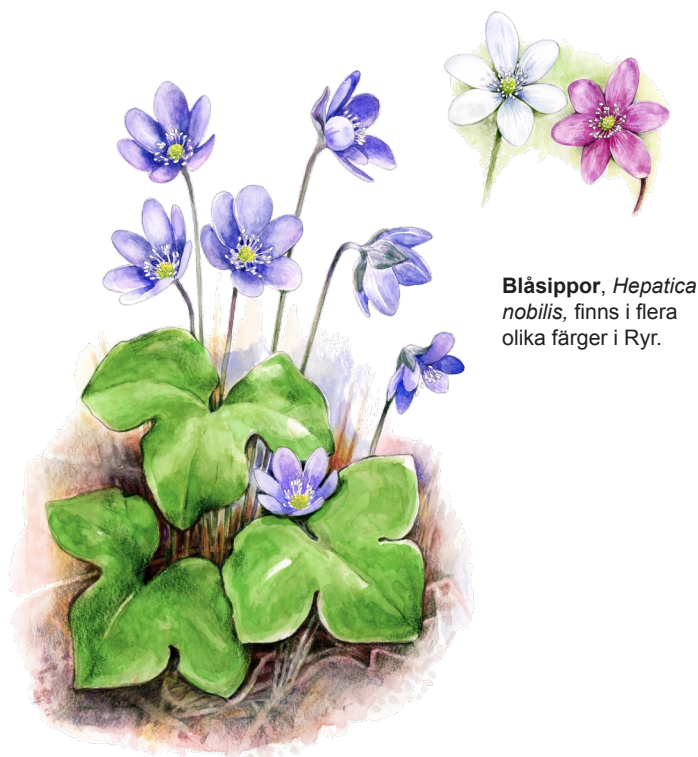
Ryr

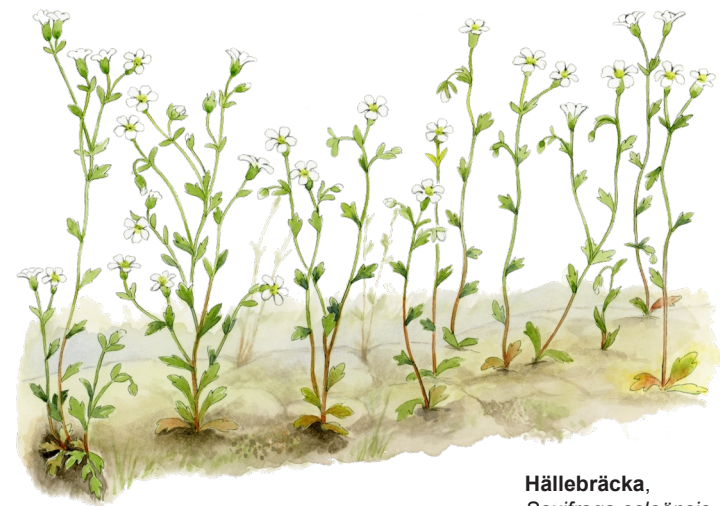
Välkommen till Ryr

Naturreservatet Ryr - vars namn kommer från verbet röja eller rödja i betydelsen röja mark eller städa upp - består av åtta mindre områden på Ryrhalvön samt den i Östebosjön belägna Hinnön. Reservatet möter besökaren med örtrika torrängar och hållmarker, välhävda slåttermarker och rikblommande lövskogslundar som alla utgör rester av hemmanet Ryrs inägor, ett ålderdomligt kulturlandskap.

Berggrunden på Ryrhalvön utgörs av lerskiffer som uppträder i två olika typer, kalklerskiffer och ren lerskiffer. Den förra vittrar lätt och är en av förutsättningarna för den rika floran på halvön. Den hårdare rena lerskiffern har inte samma höga kalkhalt och utgör grund för Harehalsen, ett mot sydost utskjutande näs, som därigenom får en mera hedartad vegetation där barrskogen dominerar. Halvön inramas vackert av Rysrjöns, Svansfjordens och Östebosjöns vattenspeglar.

Blåsippor, *Hepatica nobilis*, finns i flera olika färger i Ryr.

Hällebräcka, *Saxifraga osloënsis*

En rik och kalkgynnad flora

Om våren blommar här mängder av blåsippor och mitt i allt det himmelsblå kan man finna exemplar som är röda, lila eller vita. Bland torra fjolårslöv under hasselbuskar hittar den uppmärksamme vätterosen som är en ljusröd rotparasit med tjock rödaktig stjälk och ensidigt lutande blomklase. Blommande vitsippor följs av en riktig färgprakt då gullvivor och Sankt Pers nycklar står i sitt flor. Den senare växer främst på kalkrik mark på hållmarker, betesmarker och i lövlundar. I slutet av maj blommar orkidén med talrika blommor i ett långt glest ax. Blomfärgen kan variera från starkt purpur till ljust rosa och till och med rent vitt. Andra orkidéer i reservatet är brudsporre, nattviol, tvåblad, skogsknipprot och nästrot.

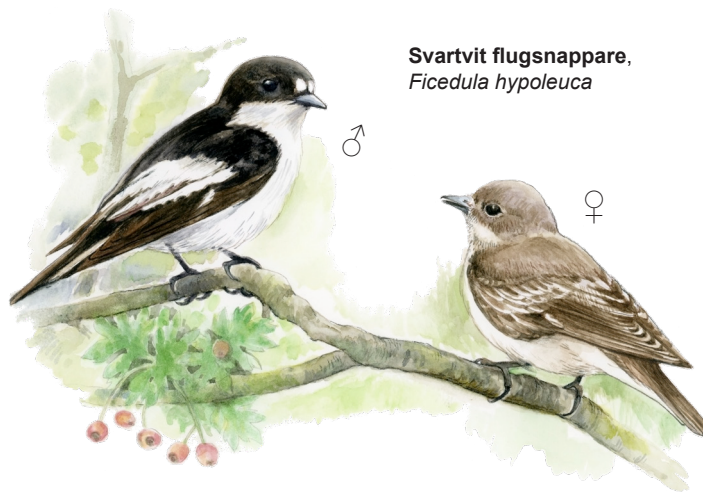
På lerskifferhällarna i reservatet och på omgivande kalkberg växer bland annat den lilla vitblommande och sällsynta hällebräckan. Den finns bara i ett stråk från södra Norge till Uppland - i hela världen! Hällarna färgas senare under sommaren tidvis vita och lysande gula av vit fetknopp med brunröda korvliknande blad och stor fetknopp vars knoppande gula blomställning är hängande. Där kalkskifferhällen är blottad växer här och där den lilla ormbunken murruta. Den är sällsynt i hela Sverige förutom på Öland och Gotland. Den har vintergröna dekorativa blad och är ljuskrävande. Där hittar man också kalkgynnade mossor och lavar som exempelvis kalklungmossa och kalkhedslav.

Örtrika torrängar och lundar

De äldsta ängarna var troligtvis naturligt trädfria gräsmarker intill sjöstränder och längs vattendrag. De fanns långt innan människan med järnets hjälp lärde sig att tillverka redskap och senare röja mark och ta upp ängar. Här, på de öppna och solbelysta torrängarna i anslutning till stränderna, levde då våra ängsväxter och än idag blommar rikligt med trollsmultron, mandelblomma och brudbröd, stora bestånd av blodnäva med karminröda blommor och krydddoftande kungsmynta, harmynta och fältmalört. I slutet av juli varje år samlas ett stort antal bofasta och sommargäster till slättergille för att föra traditionen med den nödvändiga hävden vidare. Den näringsrika och kalkhaltiga jordmånen och en kontinuerlig hävd är själva förutsättningarna för den rika floran som delvis saknar motsvarighet på det svenska fastlandet.

På Ryrhalvön är områden med lundar och lövängar förhållandevis små men de hyser ändå en intressant flora. Under ädla träd som ek, ask, alm och lind och buskar som hassel, skogstry och vägtorn växer förutom tidigare nämnda vårörter också vårärt och underviol. Även här kan man finna Sankt Pers nycklar och dessutom den giftiga och illaluktande trolldruvan som får blanksvarta bär och tandrot vars blommor är ljusst lila. I växtens bladveck bildas mörkt violetta groddknoppar.

Sankt Pers nycklar,
Orchis mascula

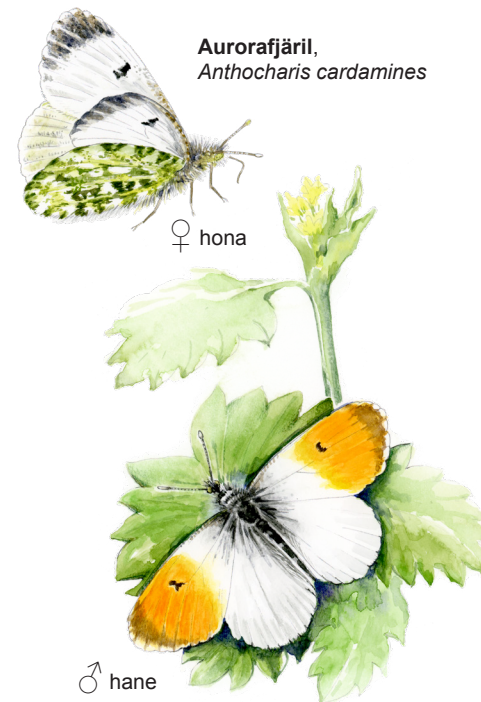
Svartvit flugsnappare,
Ficedula hypoleuca

Fåglar och småkryp

Skönsjungande trastar och sångare, bofinkar, svartvita flugsnappare och gulsparvar är några av de fåglar som kan höras när landskapet klär sig i sin vackraste vår- och försommarskrud. Ladusvalor och sädesärlor ses snappa insekter och större hackspetten låter höra sin korta trumvirvel. Den hackar varje år ut ett nytt bohål och de gamla kommer då till nytta för andra hålhäckande fågelarter. Både storlom och häger fiskar regelbundet i de omgivande sjöarna. Det gör också fiskgjusen som tillhör en av häckfågelarterna. Bland andra rovfåglar kan nämnas ormvråk och lärkfalk som livnär sig på insekter och fåglar upp till starstorlek som fångas i luften.

Med delvis nästan alvarliknande marker hyser naturreservatet en rik snäckfauna som också den är gynnad av den långa hävdkontinuiteten. Här återfinns den rödlistade bukspolsnäckan som, liksom klippspolsnäckan, är vänstervriden och bland andra arter kan nämnas ängspuppsnäcka, barksnäcka och sidensnäcka. Flera av arterna är ovanliga både i Dalsland och i Västsverige. En av våra största fjärilar, den praktfulla makaonfjärilen, seglar då och då över ängarna. Den suger nektar från bland andra tjärblomster och klöver och lägger sina ägg nästan

uteslutande på flockblomstriga växter som till exempel krussilja och vildmorot vilka båda växer på Ryrhalvön. Fjärilens vingar är huvudsakligen tecknade i gult och svart och dess larver ser från början ut som fågelspillning. De ömsar hud flera gånger och blir så småningom ljusgröna med rödfläckiga svarta tvärband innan de förpuppar sig på värdväxten.

Gärdsgårdar av sten

Inom reservatet finns märkliga stengärdsgårdar som en gång lades av lerskifferhällar. Många av stenarna som ligger i murarna påminner med sina färade, skrovliga ytor om riktigt grov bark medan somliga av de resta stenarna ger intryck av att vara skulpturala konstverk.

På sensommaren och hösten kan man hitta **Blodvaxskivling**, *Hygrocybe coccinea*. Arten är hävdgynnad och trivs därför i ängs- och betesmarkernas kortsnaggade vegetation.

- Reservatsgräns
- Väg
- Skogsbiväg
- Stig
- Strovsstig
- Höjdukuvor
- Vatten
- Skog
- Öppen mark
- Värmak
- Parkering
- Toalett
- Informationsläv

Lärkfalk, *Falco subbuteo*

© Lantmäteriet Geodatasamverkan
© Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Så hittar du hit

Ryr ligger i Melleruds kommun nordväst om Köpmannebro. Från riksväg 45 tar man efter ca 10 km norr om Mellerud av mot Snäcke. Efter ca 1 km svänger man vänster mot Ryr och efter ytterligare 1,5 km finns en parkeringsplats med informationstavlor.

I samarbete med
Länsstyrelsen Västra Götalands län
och Västra Götalandsregionen

Text: Ulla Åshede.
Illustrationer: Agnes Danielsson.
Omarbetad 2020.